

Pædagogisk læreplan for Ravneholm Skovbørnehave 2021

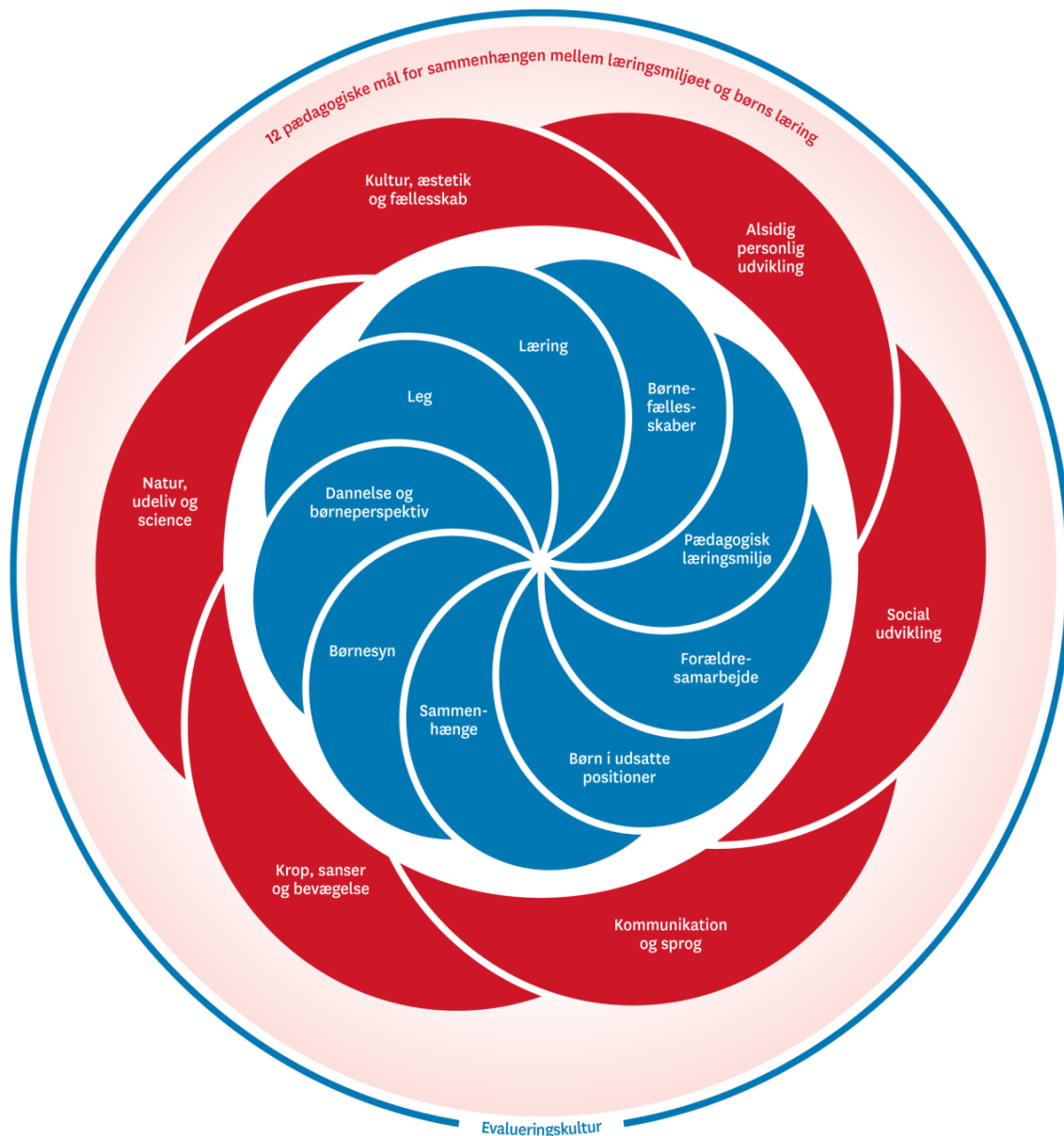

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Ravneholm Skovbørnehave er et børnehus i områdeinstitution Øverød, som består af i alt 5 huse.

I Ravneholm Skovbørnehave har vi 2 børnegrupper Spirer og Rødder, i alt 46 børn. Børnene er opdelt aldersmæssigt, de yngste i Spiregruppen og de ældste i Røddergruppen.

Børnehaven ligger på Vangeboled med låge direkte ud til Ravnholmskoven, hvor vi oftest færdes i dagligdagen. Vi er dagligt i skoven fra kl. 10 til 15.30, om vinteren noget kortere. Der er mange andre natursteder i nærområdet, hvor vi ofte kommer, som stranden og Mølleåen. Kulturelle tilbud som teater, biograf, museer, bibliotek m.m. er også en stor del af vores dagligdag.

Vi har eget køkken, hvor vores køkkenmedarbejder laver alle dagens måltider, nogle gange med produkter fra vores køkkenhave og dagligt med børnenes medvirken.

Vi er en medarbejdergruppe på 9, inklusiv leder. 5 pædagoger og 4 medhjælpere. Samt en studerende i et halvt år ad gangen. Pædagoggruppen og de to medhjælpere har arbejdet sammen i mange år.

Pædagogisk læreplan

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Som eksempel på vores børnesyn, dannelse, børneperspektiv, leg, læring og børnefællesskaber, vil vi beskrive, hvordan vores morgensamlinger kan foregå.

Børns leg og læring uddybes i vores afsnit om de seks læreplanstemaer.

Til morgensamling er Rødderne og Spirerne samlet på hver deres stue, hvor børn og voksne har en fælles fokuseret opmærksomhed på hinanden. Sammen med børnene, bliver vi opmærksomme på, hvem er her i dag og hvem mangler vi i fællesskabet. Det er en fast rutine, som børnene kan finde tryghed i. Vi indleder dagen med fællesskabet.

Vi ser på barnet som en del af et fællesskab, men også som et individ, med egne intentioner, ressourcer og behov. Børnene lærer at vente på tur og vi lytter til hinanden. Børnene kan selv tage emner op, de gerne vil tale om. De kan fortælle om det, der rører sig i dem.

Input og ønsker fra børnene; her følger pædagogerne børnenes spor og viser interesse for det enkelte barn og dets ønsker. Der tales også dagligt om dagens videre forløb med planlagte aktiviteter i skoven. Her har børnene også mulighed for at byde ind med forslag til aktiviteter.

Morgensamlingen er en dannelsesproces, hvor børnene skal lære at vælge fællesskabet og afkode spillereglerne. De skal føle sig som en del af gruppen, hvilket sker, når vi leger fælles lege og synger sammen.

En af de demokratiske processer, vi lærer børnene, er at stå frem på fællesskabets vegne. Inden vi skal i skoven, bliver et barn spurgt, hvilken beklædning vi skal have på. Barnet kigger ud på vejret, reflekterer over spørgsmålet og træffer en beslutning, som gælder for hele gruppen. Denne beslutning kan understøttes af spørgsmål til de øvrige børn, om der er nogen der har fulgt med i vejrudsigten. På denne måde lægges der op til, at børnene selv træffer nogle valg, som de har haft oppe i fællesskabet. Børnenes perspektiv sættes i fokus. Denne proces understøttes naturligvis af de voksne, som kan have en vigtig viden om dagens vejr.

I Ravneholm skovbørnehave, går leg og læring hånd i hånd. Vi lærer, når vi leger, og vi leger, mens vi lærer. Der er dagligt en vekselvirkning mellem den voksenstyrede leg og den leg, børnene selv sætter i gang. Et af vores mål med den voksenstyrede leg, er at børnene tilegner sig nogle redskaber og kompetencer, som de kan bruge i den selvorganiserede leg.

I børnenes selvorganiserede leg, går pædagogerne ofte ved siden af eller bag ved legen. Her understøtter vi børnenes initiativer og hjælper dem med at inkludere andre i legen.

Pædagogisk læringsmiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I tidsrummet fra kl. 7-9, hvor vi tager imod børnene, færdes børnene i hele huset og vælger selv, hvilke lege eller aktiviteter de vil deltage i. Huset er indrettet med forskellige aktivitetsmuligheder i de forskellige rum. F.eks. konstruktion med klodser, tegne, klippe, klistre, dukkeleg, udklædning, spil eller højtlesning. Pædagogerne på stuerne understøtter børnenes initiativer, mens en pædagog tager imod børn og forældre i garderoben.

I store dele af året foregår aktiviteterne i dette tidsrum også udenfor på legepladsen eller i køkkenhaven. En mindre gruppe af børn deltager også dagligt i køkkenet i tilberedningen af dagens måltider. Af andre praktiske opgaver kan børnene hjælpe med at vande blomster og ordne vasketøj.

Muligheden for læringen i denne periode er først og fremmest:

- Sige god morgen/ og afskeden med mor eller far
- Være selvhjulpen med tøjet og hænge på plads
- Børnene tager selv stilling til aktiviteter
- Oprydning

Kl. 9-9.30: holder hver børnegruppe morgensamling. Børnene sidder på tæpperne og lytter, tæller, snakker om hvem der mangler, hvad der skal ske i løbet af dagen, vejret og påklædning, vi synger, hører historie m.m. Samlingen afsluttes med et formiddagsmåltid.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- deltage i en fælles samling og få fællesskabsfølelse
- modtage og forstå en besked
- Sproglig opmærksomhed
- Vente på tur og tale i en større forsamling
- Hælde i kopper,
- Smage på ny mad

Kl.9.30-10: Efter morgensamling går børnene på toilettet og derefter i garderoben for at tage tøj på til skoven. De får hjælp til at pakke tasken og hænger den ud på knagen.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- gå på toilettet og vaske hænder
- finde det tøj de skal have på eller spørge en voksen om hjælp
- selvhjulpenhed

Inden børnene går i skoven leger de på legepladsen til alle er parate.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- forhandle om cykler og legeredskaber
- opstarte lege/ lære at indgå i andres lege
- lege på tværs af grupperne

Når alle er parate tager børnene rygsække på og går til skovlågen. Ved lågen stiller børnene op to og to i deres skovmakkerpar, som skifter hver måned. Skovmakkerpar er bestemt af de voksne. Her trækkes også dagligt to skovhjælpere, som hjælper med at tælle børnene ved lågen, vise stoppesteder i skoven, præsentere mad til frokost og eftermiddagsmad samt dele maden ud om eftermiddagen.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- komme når de voksne kalder og afbryde den leg de er i gang med
- tage rygsæk på, måske med hjælp fra en voksen eller andre børn
- stå to og to, lære at man holder en i hånden også selvom det ikke er ens bedste ven
- Håndtere at blive trukket som skovhjælper, eller at det ikke blev ens tur i dag.

Så går turen gennem skoven til dagens legested. Hver gang stien deler sig er der et stoppested som skovhjælperne hjælper med at gøre opmærksom på. Her venter vi til gruppen er samlet, inden vi går videre. Turen kan være kort eller lang. Der kan undervejs være planlagte aktiviteter eller opstå spontane oplevelser med naturfagligt indhold.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- At stoppe ved stoppestederne
- Opmærksomhed og nysgerrighed på naturen
- Relationsdannelse
-

Frokost.

Frokosten indtages i fællesskab i skoven ved dagen legested. Maden er medbragt fra vores køkken lavet af vores køkkenmedarbejder og de børn, der den dag var i køkkenet.

Alle børnene finder deres siddeunderlag og drikkedunk frem og sætter sig i en rundkreds.

Skovhjælperne sidder sammen med de voksne og præsenterer maden. Skovhjælperne kalder børnene op på skift for at de kan vælge, hvilken mad de gerne vil have fra buffeten.

Frokosten er et oplagt sted at træne dannelse.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- finde sine ting frem og slå sig ned,
- lytte mens skovhjelperne præsenterer maden
- stå i kø og vente på tur
- være modige og smage på nye retter/pålæg
- være ambassadører for maden, hvis barnet har været med i køkkenet
- opnå almindelig dannelse, som at sige ja tak, nej tak, må jeg bede om og tak for mad

Aktiviteter og leg i løbet af skovtiden favner alle 6 læreplanteam, som vi på skift har fokus på afhængig af emne og årstid. Aktiviteterne og legen kan enten være igangsat af pædagogerne eller børnene. Se uddybning af arbejdet med læreplanstemaerne senere i denne læreplan.

Eftermiddagen i skoven

Spirer og Rødder mødes hver dag på Højsletten kl. 13.45. Dette er vores faste opholdssted i skoven om eftermiddagen relativt tæt på børnehaven, så ved forældrene, at der kan de altid hente børnene. Her blander børnegrupperne sig i fælles leg og spisning af eftermiddagsmaden. Skovhjelperne deler frugt ud. Ofte læses der fælles historie.

Muligheden for læring i denne periode er først og fremmest:

- at omgås store og små
- relations dannelse
- samme form for dannelse og læring som ved frokost
- sproglig opmærksomhed
- at mærke, om de har brug for en stille aktivitet evt. med en bog eller de har lyst til at være med i en voksenstyret aktivitet eller en børneinitieret leg.
- turen hjem fra skoven lægger ikke op til fordybelse. Her stopper vi kun ved stoppestederne, da forældrene ved, at de kan hente deres børn i børnehaven kl. 15.30.

Tilbage i børnehaven

Børnene har i løbet af dagen brugt megen energi og mange er trætte. Dagen har budt på mange skift og børnene har været omstillingsparate. På legepladsen om eftermiddagen, vælger mange børn de stille aktiviteter, som fordybelse i sandkassen, en tur på gyngen, højtlesning med en voksen eller tegning i tegnemapperne. På dette tidspunkt understøtter pædagogerne oftere børnenes initiativer end de sætter nye fælles aktiviteter og lege i gang.

Muligheden for læring i denne periode er ført og fremmest:

- Mærke efter om de har brug for en stille aktivitet
- Finde nye legerelationer, når bedstevennen går hjem
- Ved slutningen af dagen rydder børn og voksne op i fællesskab.

Samarbejde med forældre om børns læring

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi vægter i høj grad samarbejdet med forældrene både i hverdagen og til årstidsfester. Den daglige kontakt med forældrene er med til at sikre barnets trivsel. Desuden har vi årlige samtaler med forældrene om det enkelte barn. Ved behov afholdes yderligere samtaler.

Ugentligt udsendes et sammendrag af ugens aktiviteter med beskrivelse af de pædagogiske mål med aktiviteterne. Flere gange om ugen lægges billeder på AULA, så børn og forældre har noget at tale ud fra.

Børn i udsatte positioner

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Ravneholm Skovbørnehave er der plads til mangfoldighed, både blandt børn og voksne. De børn der går her kommer fra forskellige familier, med forskellige værdier og forskellige familiestrukturer. De har forskellige behov og forskellige måder at udtrykke sig på. Derfor skal vi som pædagoger favne bredt. Og det gør vi.

Vi har øje på det stille barn, der helst ikke gør opmærksom på sig selv, men som selvfølgelig har brug for at blive set og hørt. Vi står ved siden af det barn, der er ved at lære at interagere med de andre børn, men stadig har brug for hjælp til at komme ind i en leg. Vi udviser tålmodighed og forståelse, når vi lærer et barn at være empatisk og sætte pris på fællesskabet.

Når det er sagt, er der selvfølgelig altid indtænkt pædagogiske bagdøre i vores hverdag. I projekter hvor børnene indtager en rolle, skal der være plads til det barn, der helst vil være i baggrunden. Der er altid plads til en musiker, en lydmand, en tekniker, en der er ansvarlig for noget der gavner fællesskabet, men som ikke vil stå i rampelyset. Den bagdør skaber vi hver dag i store og små sammenhænge.

Vores intention er at alle børn skal inkluderes i det store fællesskab, men vi er heller ikke bange for at differentiere og vi lærer børnene, at det skal der være plads til. Hvis vi tager hensyn til et barn

med særlige behov, lærer de andre børn at det er sådan vi omgås hinanden her i Ravneholm. De kopierer de voksne og vi er rollemodeller.

Som pædagoger er vores kompetencer brede, men vi kan også have brug for mere specifik viden om og brug for hjælp til et barn. Så samarbejder vi med logopæder, psykologer, fysioterapeuter og andre dygtige fagfolk, som har en viden om netop det vi skal bruge for at hjælpe et barn. Hvis det er hele familien der skal løftes, samarbejder vi også med socialrådgivere og familievejledere.

En forudsætning for at styrke et barn er først og fremmest vores samarbejde med forældrene.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Skolebørnene starter i mini sfo d. 1. maj hvert år. Forberedelserne i Ravneholm fokuserer på relationsdannelse, deltagelse i fællesskaber, afkodning af andres intentioner og troen på eget selvværd. Vi arbejder med projekter der styrker barnet og forbereder til skolestart. Vi planlægger også en stor afskedsfest for alle børn og deres familier. Til denne fest optræder skolebørnene og de arrangerer boder, hvor gæsterne kan stifte bekendtskab med nogle af de temaer, vi har beskæftiget os med i børnehavetiden. Det er en stor dag for både store og små i Ravneholm. Og ikke mindst for forældrene!

På tværs af institutionerne i kommunen, mødes skolebørnene inden de skal starte i skole. Der er bla. planlagt et overgangsprojekt sammen med vores naturvejleder. I dette projekt mødes børnene i skoven til et "krible krable"-projekt, hvor også pædagoger fra den kommende skole møder op. På den måde giver vi børnene et fælles tredje de kan mødes om i skolen.

Børnene inviteres også på besøg på deres respektive skoler.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi har vores daglige gang i Ravnholm Skoven og her møder vi mange forskellige mennesker. Det er vigtigt for os at lære børnene, hvordan man hilser på fremmede mennesker og tager hensyn til hinanden i skoven.

Vi kører også i bus til fx biografen eller til biblioteket og her taler vi meget om, hvordan man opfører sig i det offentlige rum. Det samme gælder når vi går ture i nærmiljøet.

Vi er så heldige at vi har en lille køkkenhave, som er en del af en forening med mange køkkenhaver. Når vi arbejder i køkkenhaven lærer vi børnene at vi skal tage hensyn til nabohaverne, så vores ukrudt ikke vokser ind i deres haver. Af og til får vi besøg af gæster fra de andre køkkenhaver, som vi hilser pænt på og lærer børnene at begå sig.

I forbindelse med vores køkkenhave er vi så heldige at vi har adgang til bier og deres bitavler. Vi henter bitavlerne hos en nabo og vi slynger honning, som vi deler med ejeren af bierne.

Vi har også to kanoer i børnehaven, som vi bruger når det er sæson for det. Kanoerne har vi fået lov til at lægge hos en privat virksomhed, som har til huse tæt på Mølleåen, hvor vi padler kano med børnene. For at imødekomme deres gæstfrihed, giver vi dem blomster og honning, som børnene er med til at overlevere hvert år.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Skoven er vores primære læringsmiljø, da det er her vi tilbringer flest timer på en børnehavedag. I skoven er der højt til loftet og plads til at alle børn kan lege, uden fysiske begrænsninger. Der er varieret terræn, forskellige årstider og særlige kendetegn. Vi har skabt et kort over skoven med forskellige navne på særlige steder. Hvis vi skal kælke om vinteren går vi til indianerstedet, hvor

der er mange bakker. Er der lovet heldagsregn, går vi til paraplytræet, hvor vi kan sidde i ly for regnen. På krokodillesumpen kan vi skøjte og ved kilden kan vi soppe i det kolde vand. Børnene kender stederne i skoven og de har alle deres yndlingssted. Vi følger årstidernes skiften og ser hvordan skoven kan tilbyde forskellige udfordringer sommer og vinter.

Når vi er på legepladsen er der også forskellige områder til forskellige behov. Nogle elsker at lege rollelege i legehuset, andre bygger sandslotte og udfordrer tyngdekraften ved at bygge højere og højere. Nogle opsøger fællesskabet i en fodboldkamp, mens andre øver sig i at save og bygge ved høvlebænken. Der er også plads til at slappe af i hængekøjen eller tegne i tegnemapperne. Der er også mulighed for at søge ud i køkkenhaven, hvor man kan smage på ting og følge med i udviklingen af vores egne grøntsager og bær.

Når vi er indendørs vælger børnene også selv hvor de har lyst til at lege. Vi er fortrinsvis inde i ydertimerne, hvor der ikke er så mange børn. Så der er god plads til at lege og fordybe sig.

For alle vores forskellige læringsmiljøer gælder det, at der altid er en voksen i nærheden. En voksen der er tilgængelig og ofte deltagende. Vi placerer os strategisk og velovervejet. Af og til er der brug for at vi sætter lege i gang, andre gange skal vi helst trække os ud af en leg og lade børnene selv eksperimentere. Det sker også at børnene beder de voksne om at gå væk fordi de forstyrrer en leg. Det skal der også være plads til. Vi anerkender børnenes behov og vi vurderer hvordan vi skal agere i forskellige situationer.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Når et barn starter i Ravneholm Skovbørnehave, gør vi meget ud af modtagelsen. Det tager tid at starte i børnehave og skabe tillid til nye børn og voksne. Vi har meget faste rutiner, så barnet hurtigt kan gennemskue vores hverdag.

Gennem fælles samlinger, lærer barnet de andre børn og voksne at kende, hvilket er helt grundlæggende, hvis barnet skal være trygt uden mor og far. Vi arbejder meget med hjælpsomhed og inklusion, så børnene fx hjælper hinanden med at tage rygsæk på og inviterer hinanden ind i legen. Langsomt danner barnet nye relationer og parallellegen skiftes ud med rolleleg og interaktion med de andre børn. De voksne hjælper hele tiden til på sidelinjen og vurderer, hvornår der er brug for assistance. Men børnene bliver også nænsomt skubbet lidt ud over deres komfortzone, så deres selvværd får lov til at vokse.

Når børnene bliver lidt ældre, søger de længere væk fra de voksne. De leger mere for sig selv og gerne et sted, hvor de voksne ikke kan se dem. Nu er de trygge ved både skoven og børnehavens struktur. De udfordrer sig selv på mange planer og vi er stadigvæk ved deres side. Ikke nødvendigvis lige ved siden af, men i periferien og holder øje med, hvornår der er brug for vores nærvær.

Skoven er et meget velegnet læringsmiljø, hvor børnene kan søge væk fra de voksne og føle at de er helt på egen hånd, mens vi kan stå lidt på afstand og stadig have fuld kontrol over alle børn.

Social udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-
- I vores arbejde med børnenes sociale udvikling har vi leget store fælleslege, som alle børnene har deltaget i. I forbindelse med legene udarbejdede vi et legekatalog med alle vores lege, så både nye medarbejdere og studerende havde noget de kunne finde inspiration i, samt hjælpe det faste personale i at huske legene. Alle legene havde et naturfagligt indhold.
  - Temaet for legene i legekataloget er fugle. Det er store voksenstyrede fælleslege for alle børn. Det er både nye og gamle lege, som ændres ind i en naturfaglig ramme. Gamle lege kunne fx være "alle mine kyllinger kom hjem" eller "flyv lille påfugl".
  - Legene har meget forskellig karakter; der er både rolle- og regellege.
  - Vi har eksperimenteret og ændret legene undervejs. Hvordan blev det fx mest naturfagligt korrekt, hvordan fik vi alle børn til at deltage osv. Fælles for alle legene er, at der aldrig er elementer af konkurrence indblandet.
  - Vi har evalueret legene i vores læringsloops undervejs i forløbet. Dels for at få det naturfaglige i legene korrekt, dels for at tilpasse legene til aldersgruppen og dels for at få legene til at fungere mest optimalt, så alle børn deltager.
  - Vores legekatalog indeholder 12 forskellige lege.
  - Vi har taget udgangspunkt i læreplanstemaerne:
  - -sociale relationer med målet: at barnet kan indgå som aktiv deltager i fællesskaber.
  - -personlig udvikling med målet: at barnet udvikler kendskab til sig selv og andre mennesker.
  - -natur og naturfænomener med målet: at barnet får viden om de forskellige årstider, planter og dyr. Specifikt fugle.
  - Vi har ikke primært arbejdet med børnenes sproglige kompetencer, men som en sidegevinst ved dette projekt, har børnene leget med nye ord, som fx ægtand, vingefang, styrefjer, svømmefødder osv.
  - Vi har beskæftiget os med disse lege i flere måneder, leget dem mange gange og ændret undervejs. Nogle lege har kun de største børn leget, fordi de har været for svære for de mindste.
  - Nogle børn skulle overvinde sig selv og sige ja til at deltage i en fælles voksenstyret leg. I den forbindelse har vi arbejdet med pædagogiske bagdøre.
  - Positionering og engagement fra de voksnes side, er vigtige elementer, for at legene skal fungere optimalt. De voksne går altid forrest i disse lege og viser børnene, hvordan man gør.
  - Børnene var hudløst ærlige i deres respons på legene. De fortalte om de var glade for legen eller ej og de efterspurgte de lege, de var mest glade for.
  - Børnene var meget opmærksomme på det naturfaglige i legene. De legede videre på legene i skoven og på legepladsen, nogle gange flere dage efter, inspireret og videreudviklet af den oprindelige leg.

- Børnene kommenterede bl.a. fuglelydene i skoven eller hvis de genkendte en fugl, kaldte de den ved navn og køn. Hvis børnene legede med en regnorm, kunne de pludselig forvandle sig til en solsort, der havde mad til ungerne. Nogle børn fortalte ivrigt om fuglene derhjemme; et barn kommenterede, da moren lavede spejlæg i køkkenet, at når fugleungen skal ud af ægget, har den en tand på sit næb, som den bruger til at hakke sig ud af æggeskallen med. Et andet barn havde tegnet tre cirkler og fortalt, at den store cirkel er æggeskallen, inde i den er æggeghviden og den mindste cirkel er æggeblommen. Det er den der er gul.
- En familie talte om, at de snart skal på sommerferie, hvor de skal køre sydpå, ned til varmen. Barnet kommenterer, at de er ligesom trækfugle, der også skal ned til varmen.
- Et barn sagde til et andet: "Sikke du skræpper". Det andet barn svarede: "jamen jeg er jo ikke en skovskade".
- Vi har forsøgt at give børnene nogle visuelle billeder, så de nemmere kan genkende fuglene, fx siger vi, at blåmejsen har blå fartbriller på.
- Men inspirationen kan også gå den anden vej, så børnene inspirerer os. Et barn sagde til en voksen: "Den fugl der skal til fest, den har jo slips på". Barnet pegede på musvitten. Efterfølgende har vi, når vi nævner musvitten, sagt at det er jo den fugl, der skal til fest, den har slips på. (Den sorte stribe på musvittens gule fjerdragt). Barnets karakteristik af fuglen, har givet os et billede af fuglen som vi nu alle bruger.
- Når man som ny medarbejder vil benytte legekataloget, skal man have læst legen igennem først. Dels for at huske eventuelle rekvisitter til legen, men også for at sætte sig lidt ind i det naturfaglige, der understøtter legen.
- Inden legen sættes i gang, er det vigtigt at alle deltagende voksne, kender deres roller.
- Vi introducerede legen for børnene, både til morgensamling og lige inden, legen blev sat i gang.
- Som optakt til legen, samlede vi børnene i en rundkreds, deres opmærksomhed fokuseredes mod legen og vi sang en fælles sang. Gerne en fuglesang.
- Vores erfaring er, at en leg om dagen er nok, men legen kan gentages flere gange.

Kommunikation og sprog

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi har mange faste traditioner og fester i Ravneholm Skovbørnehave. Når vi forbereder os på en fest eller tradition, involverer dette både sange, fagter, historier og leg med nye ord. Når vi fx synger "marken er mejet" til vores høstfest, bruger vi tid på at forstå ordene og betydningen af sangen. Til fastelavn taler vi om, hvorfor man fejrer fastelavn og hvordan man gjorde det i gamle dage. Vi introducerer nye ord som vi gentager og rimer med, så børnene får lov til at smage på ordene og vi udvider deres ordforråd og sprogforståelse.

Vi både læser og fortæller historier for børnene. Ofte får børnene også lov til at digte med eller agere en rolle i en historie. De leger historien ind og bliver trygge ved fortællingen. De øver sig også i at genfortælle og huske detaljer.

Hver gang vi starter nye projekter, har vi fokusord, som vi bruger ekstra meget tid på at tale med børnene om. Disse fokusord bliver også introduceret til forældrene, så de ved hvad vi beskæftiger os med og så de kan bruge de samme ord der hjemme.

Et eksempel på dette er vores skraldeprojekt, hvor børnene blev introduceret til ord som; genbrug, metal, aluminium, miljø, affaldssortering, reparere, genbrugsplads m.m. Eller vores indianerprojekt som bød på ord som; tipi, fællesskab, fjerpragt, venskab, høvding, totempæl, indianernavn m.m.

Det sproglige og kommunikative foregår både i de store fællesskaber og i kontakten til det enkelte barn. Vi øver os i at lytte til hinandens fortællinger og bidrage i fællesskabet. Når vi går sammen med et barn igennem skoven, er det en anden type samtale der foregår. Her kan vi fordybe os i det enkelte barns historie og hvad det har på hjerte. Her kan vi stille skarpt på barnets kommunikative strategier, ordforråd og udtale.

Krop, sanser og bevægelse

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-

Som skovbørnehave er vi dagligt i naturen. Der kommer kroppen i spil på mange forskellige måder. Børnene færdes på ujævnt underlag, de løber op og ned ad bakker, hopper over træstammer, klatrer i træer og udfordres hermed motorisk.

Udover den naturlige motoriske stimulering, der dagligt sker i skoven, udfordrer vi børnene gennem planlagte motoriske og sansemæssige aktiviteter.

Vi har fx ugentlige kanoture i sommerhalvåret. Her deler vi børnene i mindre grupper og padler to voksne med otte børn i to kanoer. Vi har uddannede kanoinstruktører. På disse ture får børnene mange motoriske udfordringer. De skal komme sikkert ned i kanoen, som kan vippe lidt. De skal sidde stille i kanoen. Og endelig får de mulighed for at padle med årer i børnestørrelser.

På kanoturen får børnene mange sanseindtryk. Der er andre lyde og synsindtryk ved vandet, som fx lyden og synet af de fugle, der lever ved vandet. Vi registrerer om det er saltvand eller ferskvand. Og vi har oplevet at fange haletudser med hænderne.

Et andet eksempel på motorisk udfordring er, når vi spænder reb op mellem træerne, så vi skaber balance- og forhindrings-baner.

Vi har også haft projekter som yoga og crossfit i skoven. Det kan være pædagogstuderende der kommer ind i huset med nye projekter der skal afprøves. Som så viser sig at være noget vi vælger at bevare som en fast aktivitet i huset.

Natur, udeliv og science

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alle kan gå en tur i skoven, men hvis vi ikke har øvet os i at se, føle, høre, smage og lugte, så bliver skovturen bare en vandring uden mål. I Ravneholm Skovbørnehave er vi nysgerrige voksne som undrer os sammen med børnene og opfordrer til at eksperimentere.

Vi tapper birkesaft og drikker de friske dråber. Vi finder sommerfuglelarver på brændenælder og ser dem forpuppe sig for senere at folde sig ud som de smukkeste sommerfugle. Vi laver isbilleder, islygter og snelygter, skærer i isklumper og laver smukke billeder i sneen med frugtfarve. Vi tegner med blæk, som vi selv har udvundet af blækhatte samlet i skoven. Vi finder dyrespor i skoven og finder frem til dyrenes gemmesteder. Vi samler bitavler, skraber dem og slynger honningen af, som vi nyder at spise på hjemmebagt brød. Vi laver skovpesto af brændenælder, skvalderkål, bølgeblade og skovsyre. Vi laver mad på bål af grøntsager fra køkkenhaven.

Somme tider følger vi børnenes spor, andre gange er det et voksenstyret oplæg, der fører os på nye eventyr.

Vi tager også naturen med hjem i børnehaven, hvor vi laver udstillinger, som både børn og voksne kan beundre.

Kultur, æstetik og fællesskab

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Et eksempel på, hvordan vi har arbejdet med kultur, æstetik og fællesskab i et længerevarende projekt om indianere. Vi har sat fokus på kultur og håndværk med følgende mål for børnene:

- At de finder fællesskabet i "indianerstammen".
- At lære forskellige former for håndværk.
- Få større kendskab til den indianske kultur.
- Samhørighed med naturen, som indianerne har.
- Tilegne sig nye ord.
- Få nye ideer og redskaber til lege og sociale interaktioner med de andre børn.

Mål for pædagogerne:

- At kunne videreformidle viden om indiansk kultur til børnene.

Vi lod børnenes interesse for projektet være afgørende for varigheden, som kom til at strække sig fra maj til september.

Temaet blev introduceret gennem flere højt-læsningsbøger som "Lille Hiawatha" m. fl.

Vi fokuserede i projektet på indianernes navne, deres forhold til dyrene og deres håndværk.

Børnene fik til opgave at finde deres eget indianernavn, som skulle bestå af et dyrenavn og et tillægsord. Som f.eks. "Listige Bæver" eller "Svævende Ørn". De fik god tid til at finde det navn, som de synes passede til dem selv. Børnenes indianernavne blev godkendt og højtideligt givet hvert enkelt barn af indianerhøvdingen "Sorte Tyr" (en pædagog) ved en trommeceremoni i skoven.

Fællesskabet i indianerstammen blev dyrket. Der var brug for alle og børnene kunne påtage sig forskellige roller som: Høvding, jæger, medicindame/mand m.m.

Gennem materialerne: læder til læderpunge til deres håndværksprodukter og fedtsten til talisman havde vi fokus på æstetik og sanselighed. Det galt ikke om at blive hurtigt færdige, men om at lave det smukt og lære teknikken med at raspe/ skære i fedtstenen og efterfølgende slibe og give den bivoks. Processen kunne vare op til flere uger for det enkelte barn.

Der blev snittet bue og pil, samt en vejviserpind. Det er en slags kompas, som børnene kunne bruge i deres egne indianerlege.

I fællesskab lavede børn og voksne en totempæl i skoven som der blev danset rundt om. De digtede deres egne sol- og regnsange.

Vi legede med nye ord, som tipi, talisman, høvding, totempæl, magi osv. Vi legede også med fagter og tegnsprog, som indianerne brugte, når de mødte andre stammer, som talte et andet sprog end dem. Derudover tegnede vi symboler, ligesom indianerne gjorde på deres tipier og når de skulle overlevere historier og sagn til næste generation.

Vores udendørsliv i skoven gjorde det let for børnene at identificere sig med indianeres liv.

Til sommerfesten i slutningen af august, hvor forældrene deltog, optrådte børnene med deres indianersange og fortalte om fremstillingen af deres håndværksprodukter.

Alle børn og pædagoger blev revet med af projektet. Børnene har både under og efter projektets afslutning kaldt hinanden ved deres indianske navne eller barnet har selv fremhævet, at det gerne ville kaldes det. De har været meget glade for deres produkter. De fortalte om projektet derhjemme, sang sangene, fandt særlige ting til deres læderposer og efterspurgte aktiviteter dagligt. De legede indianerlege uden voksendeltagelse. Fx fandt de mælkebøtter og vejbred til hinanden, hvis de havde brændt sig på brændenælder. Så kaldte de sig for medicindamer og mænd, som kunne hjælpe hinanden.

Nogle af børnene havde også givet resten af familien derhjemme indianernavne. Så projektet satte tydelige spor i børnenes hverdag.

Nogle var i løbet af processen med tilvirkningen af stenene lige ved at give op, da de ikke kunne lave den, som de umiddelbart synes den skulle være, men med opmuntring og støtte fra pædagogen, er de blevet ved indtil resultatet blev acceptabelt for dem selv. En vigtig læring at få om sig selv, ikke at give op, når noget synes svært, men være vedholdende.

Det var for pædagogerne let at bruge dyrenes egenskaber til at styrke børnenes selvbillede. Fx kunne man være modig som en bjørn, hvis der var udfordringer, der var svære. Eller hurtig som en hjort, hvis man skulle skynde sig.

Et projekt som dette har givet de voksne lyst til at dykke ned i andre fremmede kulturer.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Ravneholm Skovbørnehave arbejder vi med projektbeskrivelser, skema til handling og fotodokumentation.

Vi har ugentlige gruppemøder og månedlige personalemøder, hvor vi drøfter og evaluerer de aktuelle projekter. Her vil vi også beskæftige os med den pædagogiske læreplan, så vi sikrer at vi bruger den som arbejdsredskab.

Hver gang vi starter et nyt projekt, skriver vi det ind i skema til handling, som vi evaluerer løbende, indtil projektet afsluttes.

De faste traditioner i huset evalueres også årligt, for at sikre at pædagogikken er i fokus.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Den pædagogiske læreplan er sat sammen af flere mindre projektbeskrivelser, af både faste traditioner og kortere varende projekter. Der vil blive sat tid af på alle p-møder, så vi kan diskutere og evaluere den pædagogiske læreplan i plenum.